

Sygn. akt III AUa 308/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka (spr.) SSA Zofia Rybicka - Szkibiel
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 28 lutego 2013 r. w Szczecinie

sprawy I. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o rentę z tytułu niezdolności do pracy

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 29 lutego 2012 r. sygn. akt IV U 177/12

1. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie,
2. odstępuje od obciążenia ubezpieczonej kosztami postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt III AUa 308/12

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K., decyzją z dnia 26.01.2012r. odmówił ubezpieczonej I. M. przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, wskazując, że pomimo, iż orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS z dnia 04.01.2012 r. stwierdzono, że ubezpieczona jest okresowo całkowicie niezdolna do pracy od 19.10.2011 r. do 31.01.2014 r. to nie posiada ona wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego co najmniej 5 lat, przypadającego w ostatnim dziesięcioleciu poprzedzającym datę powstania niezdolności do pracy lub w ostatnim dziesięcioleciu poprzedzającym datę zgłoszenia wniosku. Organ rentowy wskazał także, że ubezpieczona nie posiada też co najmniej 25 lat okresów składkowych.

Od powyższej decyzji odwołanie wniosła ubezpieczona w którym wskazała, iż jej ogólny staż pracy wynosi 30 lat, 1 miesiąc i 16 dni, nadto do 2000 r. miała II grupę inwalidzką w związku ze schorzeniami kręgosłupa. Kiedy zachorowała na nowotwór płuca, to po jego amputacji otrzymała całkowitą niezdolność do pracy. Dalej podała, iż została pozbawiona jakichkolwiek środków do życia, bo z uwagi na stan zdrowia nie może podjąć żadnej pracy, zaś do wypracowania emerytury pozostało jej 2,5 roku. Tak podnosząc, wniosła o ponowne rozpatrzenie jej sprawy.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. w odpowiedzi na odwołanie wniosł o jego oddalenie podtrzymując argumentację, jak w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 29 lutego 2012 r., sygn. akt IV U 177/12 zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 26 stycznia 2012 r., w ten sposób, iż przyznał ubezpieczonej I. M. prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy poczynając od 1 grudnia 2011 r., na okres do 31 stycznia 2014 r.

W ustaleniach faktycznych Sąd Okręgowy wskazał, iż u **ubezpieczona I. M. dnia 13.12.2011 r. zgłosiła wniosek o ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Łącznie udokumentowany przez nią okres składkowy i nieskładkowy wynosi 23 lata 2 miesiące i 17 dni.**

Orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS z 04.01.2012 r. stwierdzono, że ubezpieczona jest całkowicie niezdolna do pracy od 19.10.2011 r. do 31.01.2014 r.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy uznał, iż odwołanie ubezpieczonej zasługuje na uwzględnienie. Uzasadniając powyższe wskazał, iż istota sporu w niniejszej sprawie sprowadzała się do ustalenia czy ubezpieczona I. M., będąc osobą całkowicie niezdolną do pracy i posiadając okres składkowy i nieskładkowy w łącznym rozmiarze przekraczającym 20 lat już z tego względu spełnia warunki nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy określone w art. 57 ust. 2 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. jedn. Dz. U. z 2009 roku nr 153, poz. 1227 ze zm.), czy też dodatkowo istnieje konieczność posiadania przez nią przewidzianego w art. 58 ust. 2 ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego, przypadającego w ciągu ostatniego 10-lecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy.

Dalej sąd pierwszej instancji podał, iż zgodnie z art. 57 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

- 1) **jest niezdolny do pracy;**
- 2) **ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;**
- 3) **niezdolność do pracy powstała w okresach, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b, pkt 4, 6, 7 i 9, ust. 2 pkt 1, 3-8 i 9 lit. a, pkt 10 lit. a, pkt 11-12, 13 lit. a, pkt 14 lit. a i pkt 15-17 oraz art. 7 pkt 1-4, 5 lit. a, pkt 6 i 12, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.**

Stosownie do treści art. 57 ust. 2 ustawy przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Osobie, która spełniła warunki określone w art. 57, przysługuje:

- 1) **renta stała - jeżeli niezdolność do pracy jest trwała;**

2) renta okresowa - jeżeli niezdolność do pracy jest okresowa.

W niniejszej sprawie nie było kwestią sporną ustalenie przez lekarza orzecznika ZUS okresowej całkowitej niezdolności ubezpieczonej do pracy ani spełnienie przesłanki legitymowania się 20-letnim okresem składkowym i nieskładkowym.

Jednocześnie wskazał, że zmiana z dniem 01.10.2003r. brzmienia przepisu art. 57 w/w ustawy, poprzez dodanie ust. 2 miała na celu przeniesienie sytuacji osób z długim stażem ubezpieczeniowym całkowicie niezdolnych do pracy ze statusu ubiegających się o świadczenie przyznawane na zasadzie wyjątku, w oparciu o uznanie Prezesa ZUS, do statusu osób mających prawo podmiotowe do renty (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 12 listopada 2008 roku sygn. akt II SA/Wa 1151/08).

Renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety oraz jest całkowicie niezdolny do pracy (art. 57 ust. 2 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), bez potrzeby wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 tej ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy.

W uchwale 7 sędziów z 23.03.2006r. IUZP 5/05 (M.P.Pr 2006/8/442) Sąd Najwyższy stwierdził, że renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny, oraz jest całkowicie niezdolny do pracy (art. 57 ust.2 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), bez potrzeby wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego 10-lecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy wskazał, że po nowelizacji art. 57 ustawy przepis ten składa się z dwu części nie tylko w znaczeniu formalnym - ust. 1 i 2 ale również merytorycznym. Ustęp 1 określa dotychczasowe przesłanki nabycia prawa do renty. Ustęp 2 stanowi, że przepisu ust. 1 pkt 3 tj. określającego czas powstania niezdolności do pracy, nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet lub 25 lat dla mężczyzn, oraz jest całkowicie niezdolny do pracy. Koncentrując się na treści wymienionego przepisu w jego pełnym brzmieniu, należy, zdaniem Sądu Najwyższego, dojść do wniosku, że w odniesieniu do osób, o których mowa w tym przepisie, ustawodawca zrezygnował nie tylko z wymagania, aby niezdolność do pracy powstała w okresach wymienionych w ust. 1 pkt 3, ale ponadto określił w sposób szczególny okres składkowy i nieskładkowy wymagany dla nabycia przez nie prawa do renty oraz stopień niezdolności do pracy. Nie może budzić wątpliwości fakt, że określony w art. 57 ust.2 minimalny okres składkowy i nieskładkowy spełnia przewidziany w ust. 1 pkt 2 warunek uzyskania prawa do renty w postaci wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego. Uzasadnia to wniosek, że przepis ust. 2 w sposób szczególny w porównaniu z przesłankami przewidzianymi w ust. 1 określa przesłanki prawa do renty. Sąd Najwyższy wskazał też, że przepis art. 58 ustawy, określający wymagany okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art.57 ust. 1 pkt 2, nie odnosi się do art. 57 ust. 2, który samodzielnie określił minimalny okres składkowy i nieskładkowy. To stanowisko potwierdza w całości także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2008 roku (sygn. akt IIUK 249/07).

Z uwagi na powyższe Sąd pierwszej instancji uznał, że zmiana treści przepisu art. 58 ustawy emerytalnej z dnia 23.09.2011 r. przez dodanie ust. 4, który stanowi, że przepisu ust. 2 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący

co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy, nie zmienia sytuacji prawnej ubezpieczonej.

Z tych względów Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczona spełniła wszystkie warunki nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy przewidziane art. 57 ust. 2 ustawy emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dlatego też działając na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c, orzekł jak w sentencji, wyroku. O dacie wypłaty renty i okresie jej pobierania orzekł na podstawie art. 129 ust 1 i art.59 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej.

Od powyższego wyroku apelację wniósł organ rentowy, który wydanemu rozstrzygnięciu zarzucił:

- naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 57 ust. 1 punkt 2 w związku z art. 58 ust. 1 punkt 5 i ust. 4 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - t. jedn. z 2009 r. Dz. U. Nr 153, poz. 1227 z zm., polegające na możliwości przyznania prawa do renty w chwili, gdy ubezpieczona nie posiada wymaganego pięcioletniego okresu zatrudnienia, liczonego w obu 10-leciach tj. zarówno do daty złożonego wniosku, jak i daty powstania niezdolności do pracy oraz nie posiadania 25-letniego okresu składkowego,
- naruszenie prawa procesowego, a w szczególności art. 316 k.p.c., polegającego na nie uwzględnieniu stanu rzeczy w chwili zamknięcia rozprawy - z dniem 28.07.2011 r. ogłoszono ustawę o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, która zaczęła obowiązywać od dnia 23.09.2011 r., tym samym brak jest możliwości stosowania Uchwały Sądu Najwyższego uchwalonej w składzie 7 sędziów z dnia 23.03.2006 r. I UZP 5/05 nie wpisanej do księgi zasad prawnych.

Tak podnosząc, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i o oddalenie odwołania ubezpieczonej od decyzji ZUS z dnia 26.01.2012 r. oraz zasądzenie kosztów procesu według norm prawem przepisanych.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczona wskazała, iż organ rentowy wnosząc apelację nie wziął pod uwagę w ogóle moralnego aspektu sprawy. Nie jest jej winą, że choroba dotknęła ją w takim momencie życia, że została pozbawiona środków do życia. Dalej podała, iż od 10 lat ma grupę inwalidzką, a mimo to pracowała. Obecnie nie może pracować i jest bez środków do życia. Tak podnosząc, ubezpieczona wniosła o ponowne rozpatrzenie jej sprawy.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja okazała się zasadna.

Sąd Apelacyjny odmiennie niż uczynił to Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczona nie spełnia wszystkich przesłanek do przyznania jej prawa do wnioskowanego świadczenia.

Uzupełnienie postępowania dowodowego poprzez dopuszczenie dowodu z opinii biegłych sądowych i przesunięcie daty powstania niezdolności do pracy na wrzesień 2011 r. nie spowodowało spełnienia przez ubezpieczoną wymogu posiadania 5 – letniego okresu składkowego i nieskładkowego.

Zgodnie bowiem z treścią przepisów art. 57 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009., nr 153, poz. 1227 ze zm.- dalej ustawa rentowa) - renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

1)jest niezdolny do pracy;

2)ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;

3)niezdolność do pracy powstała w okresach, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b, pkt 4, 6, 7 i 9, ust. 2 pkt 1, 3-8 i 9 lit. a, pkt 10 lit. a, pkt 11-12, 13 lit. a, pkt 14 lit. a i pkt 15-17 oraz art. 7 pkt 1-4, 5 lit. a, pkt 6 i 12, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Przepisu ust.1 pkt. 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Z kolei zgodnie z art. 58 ust. 1 powołanej ustawy, warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl art. 57 ust. 1 pkt 2, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej:

1) 5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat.

Okres, o którym mowa w ust. 1 pkt. 5, powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy; do tego dziesięcioletniego okresu nie wlicza się okresów pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej lub renty rodzinnej (art. 58 ust. 2 w/w ustawy).

Dodatkowo ustawodawca wprowadził ustawą z 28 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2011.187.1112), obowiązującą od 23 września 2011 r. przepis art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który uzależnił zwolnienie z warunku wykazania 5 lat ubezpieczenia w dziesięcioleciu poprzedzającym złożenie wniosku (oraz powstanie niezdolności do pracy) od wykazania okresu składkowego, o którym mowa w art. 6, wynoszącego co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz uznania ubezpieczonych za całkowicie niezdolnych do pracy.

Mając na uwadze brzmienie powyższych przepisów Sąd Apelacyjny nie podzielił argumentacji Sądu Okręgowego, iż w ustalonym stanie faktycznym ubezpieczona spełniła warunki uprawniające ją do przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. O ile bowiem niespornym w sprawie było, że I. M. należało uznać za całkowicie niezdolną do pracy od października 2011 r., co potwierdziły także opinie wydane w postępowaniu odwoławczym (k-51, 76) to jednak decyzja organu rentowego była trafna, z uwagi na brak wystarczającego okresu składkowego i nieskładkowego dla przyznania jej prawa do świadczenia rentowego, o którym mowa w art.57 ust.1 pkt. 2 w zw. z art. 58 ustawy emerytalnej.

Sąd Apelacyjny nie podzielił przy tym argumentacji Sądu Okręgowego, iż w niniejszym postępowaniu istniały przesłanki do wyłączenia stosowania art. 58 ust. 2 ustawy emerytalnej. Za chybione Sąd Odwoławczy uznał bowiem stanowisko sądu pierwszej instancji, iż w niniejszej sprawie wystarczające dla wyłączenia stosowania art. 58 ust. 2 ustawy emerytalnej było wykazanie przez ubezpieczoną ponad 20 letniego ogólnego stażu ubezpieczeniowego (okresy składkowe i nieskładkowe). Wobec jednoznacznego brzmienia obowiązującego od dnia od 23 września 2011 r. przepisu art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zwolnienie z warunku wykazania 5 lat ubezpieczenia w dziesięcioleciu poprzedzającym złożenie wniosku (oraz powstanie niezdolności do pracy) uzależnione jest od wykazania okresu składkowego, o którym mowa w art. 6, wynoszącego co najmniej 25 lat dla kobiety. Poza sporem pozostawało, że udokumentowany przez ubezpieczoną okres składkowy, o którym mowa w art. 6 ustawy emerytalnej wynosi jedynie 23 lata 2 miesiące i 17 dni, zamiast wymaganych co najmniej 25 lat składkowych.

Nie uszło uwadze Sądu Apelacyjnego, że sąd pierwszej instancji uzasadniając swoje stanowisko powołał się na wykładnię Sądu Najwyższego dokonaną w uchwale 7 sędziów z dnia 23 marca 2006 r. Zdaniem Sądu Apelacyjnego odwoływanie się przez Sąd Okręgowy przy ocenie wzajemnych relacji art. 57 ust. 2 i art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej do wykładni Sądu Najwyższego było nieuzasadnione. Takie postępowanie sądu pierwszej instancji nie znajduje bowiem oparcia w gramatycznej wykładni obu przepisów, która jest jasna i nie nastrocza obecnie żadnych wątpliwości interpretacyjnych. Co więcej, jak wynika z uzasadnienia do projektu ustawy zmieniającej treść przepisu art. 58 ustawy emerytalnej, celem tej nowelizacji polegającej na dodaniu przepisu art. 58 ust.4, było właśnie usunięcie wątpliwości interpretacyjnych dotyczących art. 57 ust. 2 będących wcześniej przedmiotem orzeczeń cytowanych przez sąd pierwszej instancji. Od dnia 23 września 2011 r. wobec dodania do art. 58 ustawy emerytalnej ust. 4 wykładnia przepisów przyjęta w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r. sygn. akt IUZP 5/06 nie znajduje oparcia w obowiązującym stanie prawnym.

Na koniec Sąd Apelacyjny zauważa, iż ubezpieczona z uwagi na jej sytuację, może zwrócić się do Prezesa ZUS-u o przyznanie renty w drodze wyjątku na podstawie art. 83 ustawy o emeryturach i rentach.

Mając na względzie powyższe, Sąd Odwoławczy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Koszalinie i oddalił odwołanie o czym orzekł w punkcie I wyroku.

Z uwagi na trudną sytuację materialną i życiową ubezpieczonej Sąd Apelacyjny nie obciążył jej kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym. Orzeczenie w tym zakresie zostało wydane na podstawie art. 102 k.p.c. i art. 108 k.p.c. o czym orzeczono w punkcie II.

SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Urszula Iwanowska SSA Barbara Białecka